

Man sagde også, at en nøddeorm lagt i en æske forvandlede sig til en lindorm (Lundø ved Skive; 4).

Overtro i forbindelse med »ormstukne« nødder: 226 1967, 159f; 103b 1, 264f.

Ordsprog: ormen tømmer hårde nødder (5).

De gik »foroverbøjede og ligesom nærsynede eller forlæste snudebiller« Knud Poulsen (6).

LITTERATUR: (1) 436c 78f; 281c 164; (2) 600 6/3 1889; (3) 464g 2, 176, 183, 186; (4) 464g 2, 183; 3, 372 og ny rk. 2, 122; (5) 810 20; (6) 695e 86.

Tusindben, *Diplopoda*

Hos os højst tre centimeter lange leddyr (i tropene op til 30 cm) med et eller to benpar, ialt mellem 12 og 340 ben, på hvert af de brune eller sorte led. Ca. 30 danske arter; alm. i nedfaldet løv, under sten, løs bark etc.

– Danmarks Dyreverden 3, 91-93.

Tusindben 1707ff er en oversættelse af latin *millepoda*, græsk *chiliopus*, tusind her i betydning

gen 'mange' (1), *tusindfodder* 1725-1803 (2); *klørattenben* o. 1700ff, SVJylland, Mors, Vendsyssel (3), *attenben* Falster (4).

Ør(n)etvinge 1561, *øretvist*, *øreorm* 1761-63 efter ligheden mellem bagkroppen på tusindben og *ørentvist* (4a), *ørentvinde* 1841, *ørentegne* Sejerø 1894 (5); *tagrække* o. 1700 (6), *række* Birkholm (6a), *tangrække* SLangeland (21), *skolorm* 1848 (7).

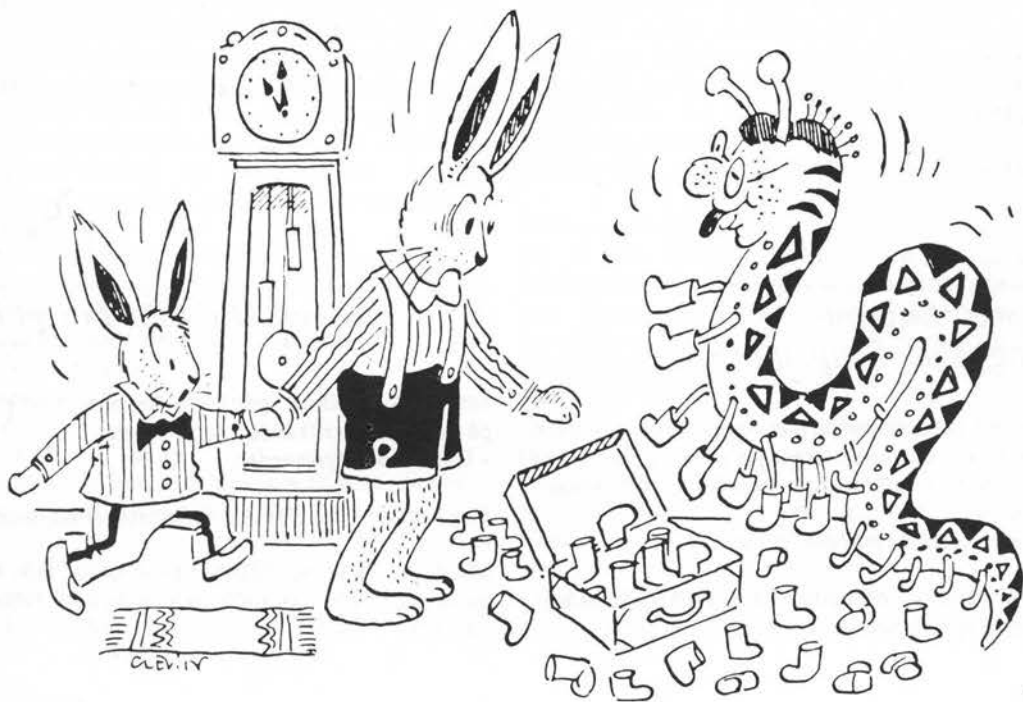
Færøerne: *tusundbein*.

Tusindben = drivremsamler (Vendsyssel; 8), øgenavn til person (navnlig politiker) med mange »ben« = ekstrairtdægter (9); talemåde: sådan en klørattenben = fyr (Mors; 10).

Efter skabelsen af alt kryb på Jorden havde Gud mange småstumper til overs, og dem satte han ben på. Et dyr fik et hoved, men Gud syntes ikke, at nogen af benene passede. Så klemte han stykkerne sammen og glemte dem, men pustede siden liv i det hele, og de mange små led med ben og det med hoved blev til tusindbenet (VSjælland; 11).

Mod koldfeber (malaria): brændevin hældes på tre tusindben, de skal løbe i glasset til de dør; når patienten mærker feberen komme, skal han tage denne snaps, så vender feberen ikke tilbage (Bogø ved Møn; 12). Tre små hvide tusindben fundet

Jørgen Clevins tegning af tusindbenet, der stiller skoene i »Lille kanin og store kanin«. Mit skatkammer, 1951.

under en sten sættes med fingerbøl på patientens bryst og skal forblive dér, indtil de dør (13). Klog kone gav en pige med koldfeber det råd at bære et tusindben i en pennepose i snor om halsen, så ville det løbe feberen ihjel (Møn; 14); det først fundne tusindben bæres i klud over hjertet (Drejøj; 15).

Tusindben anbringes i urinrøret på en hest, som tilbageholder urinen (1779; 16).

Hvad er det, som siger 999 klip og ét klap? (et tusindben med træben).

Sladderens tusindben kravler gennem stuerne, ned ad trapperne, ud på gaden og vandrer videre fra hus til hus *Emil Bønnelycke* (17); trængsel · går på stedet march · med tusind trætte fødder · rettet parvis · mod hinanden. · · Trængsel, · et forvildet tusindben · på sprukne fliser *Cecil Bødker* (18).

Se på tusindbenet, · der tramper ad et skræppeblad i takt, · en legion på march – den er en magt *Svend Sørensen* (19).

Så ta'r vi os en lille en, · hvert ben skal ha' en snaps. · O, hvem der var et tusindben, · så fik man en kollaps! *Sigfred Pedersen* (20).

LITTERATUR: (1) 659 24,1097; 626 429; (2) 659 24,1105; (3) 579 K184; 508b 37; 212c 2,204 (skolopender); 804 1,104; (4) 388; (4a) 332 75; (5) 434 4,997; (6) 434 4,293; (6a) 160 1906/23: 1047 (1933); (7) 903 6,397; (8) 202c 4,212; (9) 659 24,1097; (10) 804 1,104; (11) 160 1906/23: 294 (Kirkehelsing 1945); (12) 426c 89; (13) 464g 4,596; (14) 160 1906/23: 622; (15) 160 1906/23: 1047; (16) 74 80; (17) 116c 183; (18) 113 25; (19) 841 32; (20) 676d 9; (21) 388.

Rurer, *Balanus*; langhalse, *Scapellum*

Rurerne fæster deres kegleformede, skarprandede kalkskjolde til kystens sten, pæle etc. og bunden af fartøjer med rankefødder ragende ud af åbningen foroven.

– Danmarks Dyreverden 3, 118-20.

Rur fra norsk, oldnordisk hruðr 'skorpe', beslægtet med roe 'sårskorpe' (1).

Pibeskael, -skille Esbjerg og Fanø o. 1900, *langhals* 1820ff; Frederikshavn (2), den langstilkede kappe omkring dyret kan ligne et hoved på en hals; *angletaske* 1768 (*Lepas anatifera*) (3) sml. havlit bd. 2; *tipling* 'lille fremstående spids, top, byld' Frederikshavn (4); *kopatter* Kerteminde (5); *hestetænder* og *hesteskaller* Lynæs (5); *andeskael* (*Lepas anatifera*) hæfter sig til ænder o.a. søfugle (6).

Færøerne: *ruður*, *gjar* hørende til utgar 'lokke-mad': man kaster rur i søen for at lokke fisk og særlig sej ind (7); Grønland: *kaattungiag*; mod armsmerter bæres på overarmen en rur hentet på den strand, hvor man blev født (8).

Rur og langhals hører til skibsfartens værste skadedyr, hvis skalbelægning nedsætter skibets fart med indtil 50 procent; skroget må i tørdok afskrabes og forsynes med en speciel maling. Rur og små blåmuslinger på bådenes underside skræbes af med et hakkejern (Vendsyssel; 9).

Mellem de blåsorte pælemuslinger sidder rurerne godt gemt i deres hvide kalkskaller, der i form ligner små kratervulkaner; ud gennem kraterne strækker dyret sine leddede rankefødder, hvis rytmisk regelmæssige viften efter smådyr minder om hænder, der åbner og lukker sig, som viftede de ustandseligt efter en usynlig ven *J. O. Bøving-Petersen* (10). Den tomme skal »minder slående om en sneklædt vulkankegle« *Torben Wolff* (11).

LITTERATUR: (1) 659 17,1455; (2) 212c 2,813 og tb. 286; 903 3,69; (3) 26 1,133; (4) 202c 4,174; (5) 388; (6) 659 1,565; (7) 393 114,340,479; (8) 547 125; (9) 202c 4,17; (10) 119 113; (11) 151 3, 118.

Bænkebidere, *Oniscus*, *Porcellio*

Små flade, leddelte, grå krebsdyr, som holder til på fugtige steder (kældere, udhuse etc.).

– Danmarks Dyreverden 3, 132-34.

Bænkebidere 1761ff (1) er oprindeligt et sjællandsk navn.

Murlus o. 1550, »et lille blyfarvet ukræ, som har mange ben og holder til i gamle mure« (2), NSjælland (3).